

ԳԵՐՊԾ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՅԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՀԱՄԱՅՆՔԻՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՓԱՐԻՋ, 18 ԴԵԿՏ. 1960

Անսահման ուրախութեամբ լսեցինք աւետիսը, որ կու գար պատկերու Գերյ. Հ. Կարապետ Թ. Մ. Վ. Ամատունիի բազմամեայ անխնայ ջանքերը, ի նպաստ Ֆրանսայի Հայ կաթողիկէ համայնքին: Ճիշտ ինք տարի առաջ, 1951ի Դեկտեմբերին, Գերյ. Ամատունի կը մտնէր Փարիզ, իր նորընտիր Մեծաւոր եւ Վարիչ Ֆրանսայի Հայ կաթողիկէ համայնքին:

Առաքելական լայն ծրագրերնեով՝ Ամատունի ընտրեալ սերմանացանը կը մըտնէր իր անդամատանը. եւ առաջին օրէն, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, Հիմերը կը դրուէին կաղնիքաւորական նոր դործունէութեան, Միւթարեան Միաբանութեան սիրայօժար աջակցութեամբ:

1954ին, երբ Ֆրանսայի արեւելածէս համայնքները կը համախմբուէին Փարիզի Առաջնորդական Աթոռին շուրջ, իրր թեմական ունենալով նոյն քաղաքի Գերեւորանիկ Արքեպիսկոպոսը՝ Միքայիլ Գերեւորանիկ, որ իրեն օգնական եպիսկոպոս կը նշանակէր՝ յատկապէս Արեւելցիներու համար՝ Գերթ. Ռիւիւ, Հայածէս կաթողիկէ հասարակութեան Աթոռակալ կը կարգուէր Գերյ. Ամատունին:

Սամուէլ. - (Առանձին) Իրաւունք ունի Արիստակէսը. սատանան իր գոյնը այնքան արագ չի կրնար փոխել քան այդ Մարգարէն: Ի՞նչ սեւ ողբերգութիւն կը կատարուի իր հոգիին մէջ: Սուտը, կեղծիքը զէնք ըրած՝ թիթեղէ թագի մը ե-

Այնուհետեւ վեցամեայ լուռ եւ լուրջ աշխատանքով, յետ հարթելու բազմակողմանի դժուարութիւններ եւ ձեռք ձեռք կաղնիքաւորական որոշ եւ ցայտուն յաջողութիւններ, ահա Հայ կաթողիկէ համայնքը կ'ունենայ իր առանձին առաքելական Առաջնորդը (Exarque apostolique), Առաջնորդական ուրիշ Վիճակներու կարգին, ինչպէս են Ուրալիցիները, կապուելով մայրաքաղաքին Մետրապոլիտական Աթոռին:

Գերյ. Հ. Կարապետ Թ. Մ. Վ. Ամատունի կը կարգուի նորակառոյց Վիճակին առաջին Առաջնորդը (Exarque). այդ երջանիկ առիթով՝ Ն. Ս. Յովհաննէս ԻԳ. Սրբգ. Քահանայապետը եպիսկոպոսական աստիճան կը շնորհէ նորընտիր Առաջնորդին:

Ֆրանսայի Հայութեան թիւը կ'անցնի հարիւր հազարը. Հայ կաթողիկէները կը հասնին շուրջ տասնեւհինգ հազարի, որոնք մասնաւորապէս 1915ի կոտորածէն վերջն է որ հաստատուած են այդ Հիւրընկալ երկրին մէջ եւ հո՞՞նք զանգուածներ կաղնիք փարիզ, Մարսիլիա, Լիոն: Ա-

տեւէն է: Իր զաւակներն իսկ պատանդ տուաւ, ծախեց, կրակէ անցուց, միայն թէ թագ մը, թագ մը իր անիծեալ գըլխուն վրայ դրուէ: Ոչ, Վասակ, ոչ, արդարութիւնը դաւաճանի մը գլխուն փառքի պսակ չի դնէր:

վ ե ր ջ ա ն ա ջ ի ն ա ր ա ր ի

Արիստակէս. - Տէր իմ, եթէ գիտնայի թէ դուք էիք, մերկ ալ կը վազէի դուռը բանալու:

Վասակ. - (Անպարանգով սեղանին վրայ բան մը փնտռելով) Հոս թուղթ մը, թուղթ մը չտեսա՞ք:

Արիստակէս. - (Սեղանին վրան տակը նայելով) Թուղթ մը, ի՞նչ թուղթ, հոս բան մը չկայ:

Վասակ. - Սուտ մի՛ խօսիր, հո՛ս, հոս մնաց կարեւոր թուղթ մը (խարազան մը եւս փաշելով), քեզ կը սատկեցնեմ:

Արիստակէս. - Տէր իմ, ծառադ եմ, հոս հասարակաց տեղ է, ամէն մարդ կը մտնէ կ'ելլէ: Իմ հաշիւներուս թուղթերն ալ տարեր են:

Վասակ. - (Գրպանէն հանելով) Ա՛ռ քու իւրոտ թուղթերդ: Իմ թուղթս տուր:

Արիստակէս. - Կ'երդնում արեւուս վըրան, թուղթ չեմ տեսած:

Վասակ. - (Խարազանը բարձրացնելով) Գիտեպան, թուղթս կ'ուզեմ (կը խարազանէ):

Արիստակէս. - Ա՛յ, ա՛յ, օ՛Ֆ կռնակս, մէջքս:

Վասակ. - Հասկցուր այդ խուլ եւ համբերին. թուղթս տեսա՞ւ արդեօք:

Արիստակէս. - (Ձեռքերով, գլխով ձեւեր կ'ընէ խուլին հասկցնելու համար) Խօսէ՛, ո՛վ համբ. հրաշք մ'ըլլար՝ բերանը բացուէր:

Վասակ. - (Արագ եւ կատաղի) Գիտեպան, ոսկորներդ կը ջախջախեմ, թուղթս կ'ուզեմ:

Արիստակէս. - (Սամուէլին, ձեռքերը օդին մէջ դողդողացնելով) Թուղթ...

Վասակ. - (Դեպի Սամուէլ) Հիմա կարգը բռնե՛ք է, մարդկային վիժած (կը խարազանէ). թուղթս կ'ուզեմ, թուղթս...

Արիստակէս. - Քիչ մը ուժով զարկէք, մարմինը հաստ է, չի զգար:

Սամուէլ. - (Շփոթ ձեւեր կ'ընէ, խառնակ ձայներ կը հանէ):

Վասակ. - Ի՞նչ կ'ըսէ այս յիմարը:

Արիստակէս. - Ես ալ չեմ հասկնար. շատ յուզուած է:

Վասակ. - (Սամուէլին) Խօսէ՛, խօսէ՛: Ձղայնութենէս ինքզինքս կ'ուտեմ: Խօսէ՛ կենդանի մեռած, թուղթս ո՞ւր գնաց:

Սամուէլ. - (Անկապ ձայներ կը հանէ):

Արիստակէս. - Տէր իմ, ինչպէս գիտեմ, ձեզմէ վերջ չորս Հայ գիտնորներ եկան, թերեւս անոնք առած ըլլան:

Վասակ. - Վա՛յ, ձիւնը գլխուս, կորսուած եմ:

Արմենակ. - (Յանկարծակի բեմ ելլելով) Ո՛հ, մեծապատիւ Մարգարէն, դո՞ւք ալ այս տեղերը կը յաճախէք: Անշուշտ աղուոր որսի մը կը սպասէք:

Վասակ. - (Փոխուած, բոլորովին համարաւ) Ոչ, տեղակալ. դիտես, սովորութիւն ունիմ քաղաքին անդորրութեան անձամբ հսկել: Կ'անցնէի, ըսի, փորս անհանգիստ է, մտնեմ՝ դաւաթ մը ուժով դիմի խմեմ: Իսկ դուք, արդեօք... ուրիշ նպատակով հոս եկեր էք:

Արմենակ. - Չորս գիտնորներ տակաւին զօրանոց չմտան, եկայ զիրենք փրկողներու: (Արիստակէս գիմի կը բերէ):

Վասակ. - Ձինուորական ըսածդ պէտք է Արմենակին պէս ըլլայ, միշտ պարտաճանաչ եւ միշտ դործի վրայ: Վարդանին հետ խօսիմ, զօրավարի աստիճանին բարձրացնեմ քեզ: Ժամանակ ունի՞ս քիչ մը միտսին սա թաղերն ալ այցելենք: Հանգիստ չեմ կրնար անկողին մտնել, երբ ժողովուրդը ապահով եւ խաղաղ ըսն չունի: (Գիմին կը խմէ):

Արմենակ. - Հաճոյքով, տէր Մարգարէն, բայց շուտով պէտք է զօրանոց վերադառնամ. թերեւս լուրթեան փողը զարկած ըլլան. ներկայութիւնս հարկաւոր է:

Վասակ. - Է՛հ, բարի մարդ (Արիստակէսին), շնորհակալ եմ պատուական գրիին համար, ներսս քիչ մը հանգարտեցաւ (դուրս կ'ելլեն):

Արիստակէս. - Եթէ սատանային ըսես գոյնդ փոխէ՛ այսքան արագ չի կրնար կերպարանք փոխել: Վասակ եմ թէ ասիկա մարմին առած Մաղայէլը պիտի ըլլայ: (Դեպի դուրս) Թեքեր եմ քու մարդպանութեանդ վրայ, քու սեւ երեսիդ, թո՛ւ, հասկցա՞ր թշուառական շուն: (Սամուէլին, որ փոքրիկ ժպիտ մը ունի) Ի՞նչ կը խնդաս, խուլ համբ. ձեռք դուն ուտելու էիր: Որո՞ւն կը խօսիս, քարին ըսեր ես, ասոր ըսեր ես՝ նոյն բանն է: Վրաս կատաղութիւն պիտի դայ. թուղթը կ'ուզէ: Կաշի՞ս տամ, ի՞նչ տամ. չկայ, չկայ (դեպի դուրս), հասկցա՞ր բորոտ մարդպան, սատանայի ձագ: Օ՛Ֆ, ինչպէս ալ կը ցաւի կռնակս: Իրաւունք ունին, սուր չունեցողը ոչխարի պէս կը մորթեն: (Սամուէլին) Է՛յ, խուլ (ձեւերով կ'ուզէ հասկցնել), խուլ, ես պիտի պառկիմ. դուն դուրսի դուռը եօթը շղթաներով դոցէ: Եթէ վաղը մեռած ըլլամ, Լիային հետ կ'ամուսնանաս, եւ գիտնորս ձեզի օժիտ կը թողում (կ'երթայ):

ւելի քան տասնեակ մը երգուեալ վարդապետներ նուիրուած են այդ մարտիրոսներու եւ խոստովանողներու սերունդին հոգեւոր ծառայութեան: 1959ին Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ հասարակութեան բովանդակ հոգեւոր խնամքը յանձնուած է Մըխիթարեան Միարանութեան: Գերպոյժ. Ամատունի, իբր արժանընտիր Պետր այդ հասարակութեան, արդէն իսկ յաջողած է հիմնել փոքրիկ դպրեմանք մը, ապահովելու համար այդ հոգեւոր գործին տեւականութիւնը եւ արդաստուրութիւնը, փարիզի արուարձաններէն մէկուն մէջ գնելով հող եւ յարմար շէնք: «Եկեղեցիս հայկական» երկրեղուեան տեղեկատուն, խանդավառութիւն ստեղծելու տայ այդ առաքելական շարժումներուն նկարագրութիւնը:

Անշուշտ ներքին է մեզի՝ մեր ընթերցողներուն ծանօթացնել, դոնէ հակիրճ դժերու մէջ, կեանքն ու գործը, Միխիթար Արքայօր դաւակներէն այս խոնարհ միանձին, որ առաքելական կարգադրութեամբ՝ վանական առանձնութենէն բարձրացաւ հովուութեան նուիրական պաշտօնին, եւ այժմ նաեւ եպիսկոպոսական աստիճանին:

Ծնած էնկիւրի, քսաներորդ դարու արշալոյսին, հազիւ երեքտասնամեայ, 1913ին, կը մտնէ Մեծն Միխիթարի դիւնուորներու շարքերուն մէջ. ուշիմ ու եռանդուն պատանին ձիւրքերը չուտով կ'ուռճանան այդ նուիրական կողմիկին պատկանելի միանձններուն կրօնաշունչ եւ ազգային ոգիով. Աւգեր, Հացուհի, Տէր Կիւլեան, Տայեան կ'ըլլան իրեն դաստիարակ եւ ուսուցիչ:

1918ին դիւք կը դառնանք Հոռոմի մէջ, ուր ապագային աշխարհահռչակ ու սըրբակենցաղ Ծիր. Շուսթէրի սրբաշնորհ օրինակին վրայ կը կադապարէ ինքզինք պատանի եղբ. Կարապետը, Ս. Պօղոսի առաքելաշունչ շիրմին մօտիկ:

1919-1926, արդէն իսկ միանձն Միխիթարեան, կը թեւակոխէ Գրիգորեան Հա-

մալսարանը, ուր կ'աշակերտի համբաււոր ժէնի եւ վերմերչ ուսուցչապետներուն, ստանալով հուսկ վարդապետական աստիճան՝ իմաստասիրութեան եւ աստուածաբանութեան:

1926ին, նորընծայ վարդապետ, կը կարգուի Հոռոմի Միխիթարեան Ուսանողարանին փոխ-Մեծաւոր, 1937ին՝ Մեծաւոր. պաշտօն՝ զոր կը կատարէ մինչեւ 1946, մեծ ձեռնհասութեամբ, ներհուն դաստիարակ հանդիսանալով Միխիթարեան բաղմաթիւ սերունդներու: Այս շըրջանին է որ դասաւանդած է հայ եկեղեցական կանոնադրութիւն, հայ եկեղեցական պատմութիւն եւ հայ վանականութեան պատմութիւն, նաեւ Հոռոմի Քհնյայ. Լեւոնեան վարժարանին մէջ: Երկար տարիներ եղած է հոգեւոր Հայր Անարատ Յղութեան Քոյրերու Մայր Տան:

1935-1958 վարած է Միարանութեան Ընդհ. Գործակալի պատասխանատու պաշտօնը՝ Ս. Գահուն մօտ:

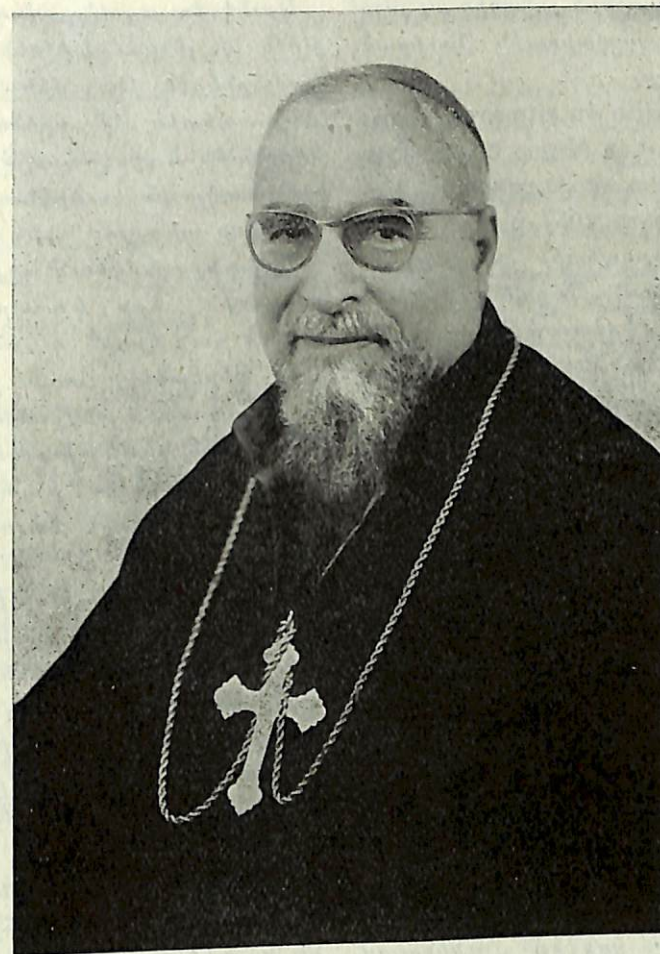
1946ին միարանական կարեւոր պաշտօններով այցելած է Սիւրիա, Լիբանան եւ Իրաք:

Միարանութեան սեմերէն դուրս ալ իրեն յանձնուած են պատասխանատու պաշտօններ, որոնց բերումով աւելի եւս ծաւալած է Միխիթարի խոնարհ դաւակին վարկն ու համբաւը:

1930ին կարգուած է անդամ Արեւելեան Կանոնադրքի պատրաստութեան նուիրուած Քահանայապետական Յանձնախումբին. այդ շրջանին է որ իրեն առաջնորդ ունեցած է օրէնսդրութեան երկու մեծ հեղինակութիւններ՝ Ծիր. Կասպարի եւ Մասսիմի: Այդ միեւնոյն պաշտօնին բերումով է որ մանրամասնօրէն ուսումնասիրած է հայ եկեղեցական իրաւունքը եւ հրատարակած է երկու արժէքաւոր հատորներ.

«Testi vari di diritto canonico armeno». Tip. Poliglotta Vaticana, 1932 (Cod. Can. Orient. Fonti, Fasc. VII).

«Monachismo armeno - studio storico canonico e fonti canoniche». Venezia,

Գերպոյժ. Կարապետ եպիսկոպոս Ամատունի
Առաջնորդ Ֆրանսայի հայ կաթողիկէ համայնքին

Tip. Armena di S. Lazzaro, 1940, pp. XXV+246 (Cod. Can. Orient. Fonti, Serie II, fasc. XII).

1934ին, կը մասնակցի, Հոռոմի մէջ, Օրէնսդէտներու Միջադպային Համաժողովին, եւ իբր Հայ ազգի պատկանելի ներկայացուցիչը, կը կարգայ իր խոր ուսումնասիրութիւնը Հոռոմէա-Յուստինեան կանոնադրութեան մէջ. «Influsso del diritto romano-giustiniano sul diritto armeno e quantità di tale influsso». (Acta Congressi Juridici Internationalis, Romae, 1935, vol. II, pp. 258).

1935էն սադին նշանակուած ըլլալով Մըխիթար Արքայօր երանացուցման դատին

Աղերսարկու, առիթն ունեցած է տարիներով խորապէս պրպտելու Միխիթարեան դիւանը, եւ յատկապէս Հոռոմի «Propaganda»-ի դարաւոր դիւանը, անսպառ հմտութիւն գոյացնելով՝ հայ եկեղեցկազմող առաջն հաւաքելով՝ հայ եկեղեցւոյ վերջին չորս դարերու պատմութեան մասին: Իր երկար պրպտումներուն մէկ արտայայտութիւնն էր Միխիթար Արքայօր մահուն երկրորդ դարադարձին նըւիրուած՝ «Բազմավիճակ»ի մէջ լոյս տեսած ուսումնասիրութիւնը Միխիթարի մեծ դերին մասին մեր հայ վանականութեան պատմութեան մէջ. Mékhithar le réformateur du monachisme arménien (Բզմ. 1949, թ. 7-12, էջ 175-221):

Հովուական պաշտօնին շրջանին ալ լոյս տեսաւ հայածէս պատարագին նուիրած իր աշխատութիւնը.

«La divine liturgie du rite arménien»: La Grand'Messe et la Messe Basse. Traduction, adnotation et appendices. Venise, Ile de S. Lazare, 1957, pg. XV+141.

Սրբգ. Գահանայական կարգադրութեամբ, 1960ի ամառը, Գերպո՝ Ամատունի նշանակուած է մերձաւոր Տիեզերական ժողովին Արեւելեան Եկեղեցիներու ներկրուած Յանձնախումբի անդամ:

Դեկտեմբեր 18ին կիրակի օրուան փառաշուք արարողութիւնը, որ տեղի ունեցած է հայկական ծէսին ամէնէն պերճ հանդիսաւորութեամբ, փարիզի լոյս կեդրոնին մէջ, պատմական դէպք մըն է արդարեւ: Աքսորական ժողովուրդի մը, մարտիրոս ժողովուրդի մը սուրբ արիւնին դիրք պսակուած է արժանաւայել պատիւով:

Ձեռնադրէին է Գերբը. Հոգեւոր Տէր Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Ծիրանաւոր Աղաճանեան, իր երկու կողմերն ունենալով Գրիգոր Արքեպիսկոպոս Հինտիէ, եւ Մըխիթարեան Միարանութեան Արքահայր՝ Գերպո՝ Սրապիոն Արքեպիսկ. Ուլուհոճեան: Ներկայ են փարիզի Արքեպիսկոպոսը՝ Ծիր. Ֆելիքէն, բաղմաթիւ օտար եւ հայ եպիսկոպոսներ, Արքաներ, եկեղեցականներ, Փարիզի Հայոց Առաջնորդ եւ Կաթողիկոսական Պատուիրակ՝ Սերորէ Եպիսկ. Մանուկեան իր թաղական ազգային ներկայացուցիչներով: Ծովածաւալ բազմութիւն մը հայ ժողովուրդի անթարթ կը հետեւի սրտաճմրկ արարողութեան:

Ունի եւ աղօթք, մեղեդի եւ օրհնութիւն կ'ելլեն ու կ'իջնեն սրահներէն վեր, կամարներէն վեր, մինչեւ երկինք, մինչ Հայրապետին Աջ օրհնեալ կը հանգչի նորընտիր Եպիսկոպոսին դիտուն վրայ, աստուածային եւ երկնաւոր շնորհներու անձրեւը տեղալով հոն:

Արցունքը ամէնուն աչքին վրայ թաց է տակաւին՝ երբ կ'աւարտի արարողութիւնը հայ երգին ու ծէսին յաղթանակով. ներկաները հաղիւ առած նորընծայ եպիսկոպոսին անդրանիկ օրհնութիւնը, կ'ուղղուին դէպի հիւրասիրութեան դահլիճ, ուր ճառերու, խանդավառ ցոյցերու շարանը կ'ուղեւորէ Հայրապետ ու ժողովուրդը:

Առաջին անգամն է որ Եւրոպայի սրտին վրայ տեղի կ'ունենայ այսպիսի դէպք մը, պատմական եղելութիւն մը արդարեւ: Քառասուն տարի հաղիւ անցած մեծ եղեռնի դառն օրերէն, վայրաւատին ու ջարդուած ժողովուրդ մը, սուրի եւ աքսորի հարուածներէն ճողոպրած, ահա կերտած է նոր բոյն եւ ակութ, բացած է դպրոց ու ծերանոց, եւ այժմ իրական ամուր հիմքով՝ պաշտպան կը կանդնի իր եկեղեցւոյ հնադարեան աւանդութեանց եւ ծէսին, ապագայի կենսունակ յոյսերով առջուն: Եւ այս յաջողութեան մէջ հսկայ դեր մը կատարած է Գերպո՝ Ամատունի, եւ դեռ պիտի կատարէ՝ երբ լիով իրաւորութիւն իր առաքելական ծրագրիները:

Արդար է որ ցնծալին ներկայացնենք մեր ալ խոնարհ իղձերը եւ անկեղծ շնորհաւորութիւնները նորընծայ եպիսկոպոսին, մաղթելով երկար ու երջանիկ տարիներ՝ ի սպաս մեր Ազգին ու մեր Եկեղեցւոյն:

Հ. Ն. Տ. Ն.

• ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ •

ԱՌԱԿՆԵՐ. Միւրթար Գոշ: - Բնագիր ձեռագրական համեմատութեամբ եւ ներածութեամբ էմ. Պիվազեանի: Լաքա-կազմ, ութածալ, էջ 144: Երեւան, 1951: Գին 10 ռուբլի կազմով:

Արժէքաւոր հրատարակութիւն մըն է ստիկա մեր միջնադարեան ամենամեծ մատենագիրներէն մէկուն Առակներուն:

Ներածութեան մէջ Պիվազեան կ'ըսէ. «Մինչեւ Միւրթար Գոշը մենք չենք ունեցել զեղարուեստական արձակ, իր բացարձակ մտքով վերցրած, զեղարուեստական արձակը համադրուած է եղել պատմադրութեան հետ եւ պատմադրութեան մէջ» (էջ 5): Ասիկա սակայն ճիշտ չէ: Գեղարուեստական արձակ է Եզնիկի Եղծ Աղանդոցը կամ Ստոյն Կալիսթենի Վարք Աղեքսանդրին, հոգ չէ թէ թարգմանածոյ գրականութիւն, սակայն վերջապէս գեղարուեստական արձակ, որ պատմադրութեան հետ կապ մը չունի: Անտարակոյս այդքան մը չէր մեր գեղարուեստական արձակը նախ քան Միւրթար Գոշ: Դժբախտաբար մեր հին մատենագրութենէն ատէն բան մեղի չէ հասած եւ մենք մեր բազմադարեան ժառանգութենէն շատ բան կորսնցուցած ենք:

Պիվազեանի հետ համաձայն եմ որ խնդրոյ առարկայ առակները իրապէս Գոշի գրչէն ելած են: Գոշ ոչ միայն օրհնագէտ էր, այլ եւ բարոյագէտ, եւ ատոր անուրանալի ապացոյցն է նոյնիսկ իր Դատաստանագիրքը: Ուրեմն բացարձակապէս տանագիրքը: Սերեմն հեղատուելու Առակներուն: Իսկ վճռականապէս «Միւրթար միաժամանակ հայ առաջին առակագիրն է» (էջ 9, ստորագծեալ մասը Պիվազեանի) կարելի չէ ըսել: Սակայն որքան որ կարելի է, կրնանք ըսել թէ «Միւրթար միաժամանակ մեզի ծանօթ հայ առաջին առակագիրն է»: Մեր հին մատենագրութենէն

շատ բան մեղի չէ հասած ըսինք, եւ առակներու հաւաքածոյ մը կրնայ նոյնպէս կորսուած ըլլալ: Առակագրական գրականութիւնը Մերձ. Արեւելքի մէջ շատ հինն է մշակուած եւ մեծապէս զնահատուած գրականութիւն մըն էր, որմէ կարելի չէ որ մեր նախնիք անհաղորդ մնային:

Պիվազեան ընդհանրապէս լաւ մշակած է իր նիւթը եւ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի: Ոխտ ցաւալի է որ ան թոյլ կու տայ հոս իր գրական բաւական մաքուր եւ նոյն ատեն մեր գեղեցիկ լեզուն աղճատել խժաւուր աւ խորթ, օտար եւ ծնունդով կասկածելի բառերով, ինչպէս սյուժէ, ժանր, օրիգինալ, տեխտ, ֆեռ-դալիզմ եւ այլն, եւ այլն: Չեմ կարծեմ որ Պիվազեան, որ ուշիմ գրող է, նա մանաւանդ մեր նախնեաց գրականութեան գրնահատող, ուղից ցոյց տալ որ ինք ծանօթ է նման օտար բառերու: Ոչ ալ կը կարծեմ թէ թեւամտութիւնը ունի խորհելու, որ այդ օտար եւ կասկածելի ծնունդով բառերուն կարիք ունի հայ լեզուն, երբ ինքն իսկ իր գործածած օտար բառերուն բռնութիւն ալ հայերէնը գործածած է իր այս նոյն գործին մէջ: Չեմ գիտեր թէ ի՞նչ հարկ կայ մանաւանդ Գոշի նման մատենագրի մը նուիրուած գործին մէջ այս անհարապատ օտար աղճատումները գործածելու:

Գոշի առակներուն հրատարակութիւնը դարձեալ կը վիճակուի Ս. Ղազարու տըպարանին՝ իբր առաջնութիւն: Նախ 1790ին, յետոյ ալ 1842ին եւ 1854ին:

Ոխտ ցաւալիօրէն Առակները ոչ մէկ ամբողջական օտար լեզուով թարգմանութեան չեն արժանացած, նոյնիսկ յաջող եւ ամբողջական աշխարհաբար թարգմանութիւն մը չեն ունեցեր: Մասնակի աշխարհաբար թարգմանութիւն մը, որուն հետ նաեւ Վարդան Այգեկցիի առակներէն, պատրաստուած եւ հրատարակուած է 1951ին, Երեւան, Դպրոցական Գրադարան փոքրածաւալ հատորներու շարքին:

Առակներու այժմ ծանօթ հնագոյն գրչազիրը 1283էն է (Երեւանի թիւ 4066):